

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne:25.10.2017
Čj.MSP-345/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů: 3
Přílohy: 3

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemřelý J.T. - stížnost pro porušení zákona

Přílohy: - ověřená kopie usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp.zn. 2 Rtv 49/91

- ověřená kopie rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 6.2.1992, sp.zn. 2 Rtv 49/91

- ověřená kopie rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně PSP-47 ze dne 23.6.1952, sp.zn. Vt 11/52

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného zemřelého J.T.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 49/91.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 23.6.1952, sp. zn. Vt 11/52, byl obv. J.T. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, kterého se dopustil tím způsobem, že

dne 16.4.1952 u svého útvaru v Rajhradě u Brna odmítl vykonávat základní vojenskou službu a odvolával se na to, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení.

Pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků.

Vyšší vojenský soud v Trenčíně unesením ze dne 24.7.1952, sp.zn. Vto 151/52-II, zamítl odvolání obv. T. jako nedůvodné a rozsudek tedy nabyl právní moci dne 24.7.1952.

Manželka jmenovaného paní H.T. podala u Vojenského obvodového soudu v Brně žádost o soudní rehabilitaci ve smyslu ust. § 4 písm. c) zákona č. 119/90 Sb., o soudní rehabilitaci, kterou blíže neodůvodnila.

Na základě této její žádosti bylo usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 49/91, které nabylo právní moci dne 26.11.1991, rozhodnuto tak, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 23.6.1952, sp. zn. Vt 11/52 ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu v Trenčíně ze dne 24.7.1952, sp.zn. Vto 151/52-II, byl podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 stejného zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Citované usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně bylo nesprávně odůvodněno stanoviskem, podle něhož výrok o vině z předmětného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně byl správný, neboť J.T. se doznal v hlavním líčení k vytýkanému skutku. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně pouze konstatoval, že při ukládání trestu bylo postupováno nepřiměřeně přísně, když šlo o pachatele dosud vedoucího řádný život a uložený trest odnětí svobody v trvání 2 roků tak byl ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, kdy nebylo dostatečně přihlédnuto k hodnocení osoby pachatele, rodinné výchově a k dalším hlediskům celého případu.

Po zrušení rozsudku býv. Nižšího vojenského soudu Brno výše citovaným usnesením rozhodl býv. vojenský obvodový soud v neveřejném zasedání usnesením ze dne 19.12.1991, sp.zn. 2 Rtv 49/91, tak, že podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. a) trestního řádu zastavil trestní stíhání obv. J.T.

Obhájce obviněného však v zákonné lhůtě podle § 15 odst. 3 zákona č. 119/90 Sb. prohlásil, že obviněný na projednání věci trvá. Z uvedeného důvodu nařídil býv. Vojenský obvodový soud v Brně ve věci hlavní líčení na den 6.2.1992, ve kterém byl vydán rozsudek pod sp.zn. 2 Rtv 49/91, který nabyl právní moci dne 22.2.1992, jímž rozhodl býv. Vojenský obvodový soud v Brně tak, že při nezměněném výroku o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 23.6.1952, sp. zn. Vt 11/52, ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu v Trenčíně ze dne 24.7.1952, sp.zn. Vto 151/52-II, trestným činem vyhýbání se služební povinnosti dle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/50 Sb., se trest podle § 227 trestního řádu obv. J.T. neukládá.

Citovaný rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně byl ve stručnosti odůvodněn procesním postupem býv. Vojenského obvodového soudu v Brně v dané

rehabilitační věci, kdy bylo konstatováno, že vzhledem k udělení amnestie obv. J.T., zákonné překážky nedovolovaly za tohoto procesního stavu pokračovat v trestním řízení, a protože obhájce obviněného trval na projednání věci, muselo být aplikováno ust. § 227 trestního řádu, v jehož intencích obv. T. nebyl ukládán žádný trest.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991 sp. zn. 2 Rtv 49/91 byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona.

Podle § 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu, bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení výše uvedenými ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace obv. J.T. byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že bývalý Vojenský obvodový soud v Brně de facto převzal právní hodnocení skutku provedené soudem v roce 1952 a opětovně uznal obviněného na vině, přičemž se dostatečně nezabýval obhajobou obviněného, jíž nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný dnes již zemřelý J.T. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na náleží Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonnost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pocíťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 23.6.1952 sp. zn. Vt 11/52, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014 sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy kvůli úmrtí J.T. a dalším okolnostem nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že

v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001 sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 49/91, byl v neprospěch obviněného zemřelého J.T. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona;
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 49/91, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 6.2.1992, sp.zn. 2 Rtv 49/91;
- 3) a dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně PSP-47 ze dne 23.6.1952, sp. zn. Vt 11/52, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu;
- 4) a podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného zemř. J.T. obžaloby pro skutek spočívající v tom, že dne 16.4.1952 odmítl vykonávat vojenskou základní službu, obléct si vojenský stejnokroj a vykonávat jakoukoliv práci, která byla ve prospěch lidově-demokratické armády, v němž byl spatřován trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR:

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [3 Tz 96/2017](#)